

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Alexander Wallin

Ogiltighet av vilseledande avtal

Med fokus på fakturabedrägerier

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Josefin Gooch

Termin: HT 2016

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR	5
1 INLEDNING	6
1.1 Allmänt	6
1.2 Uppsatsens syfte	6
1.3 Frågeställningar	7
1.4 Avgränsning	7
1.5 Perspektiv och metod	7
1.6 Forskningsläge	8
1.7 Material	8
1.8 Uppsatsens disposition	8
1.9 Definitioner	9
2 SOU 2015:77 FAKTURABEDRÄGERI	10
3 AVTALSLAGEN & FÖRUTSÄTTNINGSLÄRAN	12
3.1 Avtalslagen	12
3.1.1 Ingående av avtal	12
3.1.2 Är avtalet ogiltigt?	13
3.1.2.1 30 § AvtL	13
3.1.2.2 33 § AvtL	14
3.1.2.3 36 § AvtL	14
3.2 Förutsättningsläran	15
4 PRAXIS	17
4.1 FT 19573-09 Stockholms tingsrätt	17
4.2 FT 1700-09 Uppsala tingsrätt	18
4.3 K 2416-12 Aktbilaga 112 Stockholms tingsrätt	19
4.4 FT 6154-13 Södertörns tingsrätt	19
4.5 FT 7699-03 Svea hovrätt	20

4.6	FT 2586-10 Göta hovrätt	22
4.7	T 6332-12 Svea hovrätt	22
4.8	NJA 1985 s. 178	24
5	ANALYS OCH SLUTSATSER	26
5.1	Svikligt förledande	26
5.2	Relevanta faktorer i praxis	27
5.3	Muntliga och skriftliga avtal	28
	BILAGA A1 FT 6154-13 (FRAM)	30
	BILAGA A2 FT 6154-13 (BAK)	31
	BILAGA B1 FT 7699-03 (FRAM)	32
	BILAGA B2 FT 7699-03 (BAK)	33
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	34
	Källor	34
	Elektroniska	34
	Offentligt tryck	34
	Tryckta källor	34
	Offentligt tryck	34
	Litteratur	35
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	36
	Tingsrätt	36
	Hovrätt	36
	Högsta domstolen	36

Summary

The purpose of this paper is to display Swedish law in regards to fake invoices and how these contracts under misleading agreements can be voided. The amount of police reports regarding fake invoices have increased significantly during the last ten years, one should also consider the big number of hidden statistics. Apart from the fact that it affects a lot of people it also has a high yearly turnover. Therefore this is a subject that deserves attention. The questions at issue to enable the papers purpose is the following: What does "svikligt förledande" according to 30 § avtalslagen mean? What factors are relevant in case law to evaluate if an agreement can be voided? Are written and oral agreements dealt with differently by courts? To be able to answer my purpose and questions a judicial enquiry regarding established law will take place. The protection under civil law for the ones that have been affected is mainly good. There is only a few cases on this area, therefore it's hard to make any general conclusions, but the tendency is that one can have the possibility to be released from this kind of agreement.

"Svikligt förledande" should be seen in the context of the legislative history, against better knowledge and with intention to mislead the other to action. In established practice "svikligt förledande" have to a big extent been when the affected got the perception of a certain condition that is not correct, this perception must be of some importance.

Regarding what factors are relevant in case law the courts take into account the circumstances with an objective eye. The court checks how the contract have been formed and what is the impression it lets off. If the price is written in small font or is found in the margins or on the backside. Does the supplier know that by their actions they have produced the order. Layout and if the text is clear or weak is also of significant value.

Regarding oral and written agreements they are dealt with in the same way, the main difference is in regards to evidence. The written cases often have the written agreement available which makes it easier for the court to make an assessment of it's impression. In regards to oral agreements often

times there are no firm evidence, it's word against word and when there is evidence it's usually only of a small sequence of the conversation.

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen är att redogöra för svensk rätt avseende ogiltighet av vilseledande avtal i förhållande till bluffakturor. Sedan tio år tillbaka har antalet polisanmälningar ökat markant rörande just bluffakturor, då finns det även ett stort mörkertal. Förutom att det drabbar många, är det betydande summor som årligen omsätts på grund av detta, således är detta ett ämne som förtjänar att belysas närmre. Frågeställningarna som ställs för att uppnå syftet är följande: Vad innebär svikligt förledande enligt 30 § avtalslagen? Vilka faktorer är relevanta i praxis för att bedöma om ett avtal kan förklaras ogiltigt? Hanteras muntliga och skriftliga avtal olika inom praxis? För att kunna besvara syftet och frågeställningarna kommer en rättsutredning avseende gällande rätt att genomföras. Utgångspunkten för denna rättsutredning är en rättsdogmatisk metod.

Det civilrättsliga skyddet för de som drabbas är i det stora hela gott. Det finns dock väldigt begränsad praxis på området så det är svårt att dra några generella slutsatser men de tendenser som finns pekar på att de drabbade har möjligheter att undslippa avtalsbundenhet.

Svikligt förledande ska ses i ljuset av förarbetets definition, mot bättre vetande och i avsikt att därigenom förleda den andre till rättshandlingens företagande. I praxis har svikligt förledande till stor del varit när den drabbade fått en föreställning om ett visst förhållande som inte är korrekt, dock måste denna föreställning vara av viss dignitet.

Avseende vilka faktorer som är relevanta i praxis tittar domstolarna objektivt på de omständigheter som föreligger. Domstolen tittar bland annat på hur handlingen varit utformad, samt vilket samlat intryck den ger. Att priset är skrivet i mindre text eller återfinns i marginalen alternativt baksidan. Har leverantören haft vetskap om att de genom sitt handlande framkallat beställningen. Layout och om trycket är tydligt eller svagt spelar roll.

Rörande muntliga och skriftliga avtal så hanteras de i grunden på samma sätt, den praktiska skillnaden är oftast ett resultat av bevisläget. I de

skriftliga fallen finns handlingen tillgänglig och det blir enklare för domstolen att göra en objektiv bedömning av dess intryck. Vid muntliga avtal finns det ibland inget handfast bevis utan ord står mot ord, när det finns bevis är det oftast bara av en liten sekvens av det hela samtalet.

Förkortningar

AvtL	Lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
B2B	Business to business, företag till företag
BrB	Brottsbalk (1962:700)
Brå	Brottsförebyggande rådet
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätten
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
SOU	Statens offentliga utredningar
TR	Tingsrätten

1 Inledning

1.1 Allmänt

Sedan tio år tillbaka har antalet polisanmälningar rörande bluffakturor ökat från 3 220 stycken år 2006 till 14 318 stycken år 2015.¹ Då ska det samtidigt beaktas att det är få av de drabbade som anmäler.² Det finns två huvudkategorier av fakturabedrägerier; bluffakturor och fakturabedrägeri efter kontakt. I den första kategorin har ingen tidigare kontakt skett mellan bluffavsändaren och mottagaren, häri finns undergrupper av olika slag. Dessa undergrupper är till exempel fakturor från helt okända leverantörer, fakturor som ser ut att komma från en känd leverantör och fakturor som är utformade som en faktura men i själva verket är fråga om ett erbjudande (erbjudandefaktura). I den senare kategorin finns fakturabedrägeri efter kontakt, det vill säga betalningskrav som har eller påstås ha föregåtts av någon sorts kontakt som resulterat i ett avtal mellan parterna. En sådan kontakt kan vara ett avtal som fakturamottagaren blivit vilseledd att ingå.³ En grov uppskattning av de belopp som betalats vid fakturabedrägerier visar på summor från 300 miljoner upp till 770 miljoner för privata företag under tidsperioden september 2013 och ett år framåt.⁴ Således är detta ett problem som drabbar många och förtjänar att belysas närmre.

1.2 Uppsatsens syfte

Syftet med detta arbete är att redogöra för svensk rätt avseende ogiltighet av vilseledande avtal med hänsyn till fakturabedrägeri. Vidare ska uppsatsen närmre belysa på vilka grunder en bluffaktura kan ogiltigförklaras. Detta utifrån den underkategori som är ett resultat av avtal som fakturamottagaren blivit vilseledd att ingå.

---

¹ Brå 2017-01-02.

² SOU 2015:77 figur 4.41 s. 101.

³ Ibid. s. 42.

⁴ Ibid. s. 48 & s. 114 f.

1.3 Frågeställningar

För att uppnå uppsatsens syfte har följande frågeställningar formulerats som vara ska vara till hjälp framöver.

- Vad innebär svikligt förledande enligt 30 § avtalslagen?
- Vilka faktorer är relevanta i praxis för att bedöma om ett avtal kan förklaras ogiltigt enligt avgränsningen?
- Hanteras muntliga och skriftliga avtal olika inom praxis?

1.4 Avgränsning

Av tids- och utrymmesskäl kommer uppsatsen att begränsas i ett antal aspekter. Först och främst kommer den vara riktad till människor med grundläggande juridisk kunskap, således kommer inte enklare begrepp och ord att förklaras närmre. Det som berörs är privata företag som drabbas i Sverige inom B2B-relationer. Årsperioden som är intressant är 2000 fram till nutid. I brist på avgöranden inom nämnda period har ett avgörande från HD tagits in som även belyser förutsättningsläran. Avgränsningen rörande dessa fakturabedrägerier är mot det som i vardagligt tal kallas vilseledande fakturor/avtal/erbjudande. Utgångspunkten kommer ligga i avtalslagen⁵ (AvtL) och med ett uteslutande fokus på civilrätt. Arbetet kommer behandla 30, 33 samt 36 §§ AvtL samt förutsättningsläran. Dessa paragrafer har valts då de varit centrala i de rättsfall uppsatsen behandlar.

1.5 Perspektiv och metod

För att kunna besvara syftet och frågeställningarna kommer en rättsutredning avseende gällande rätt att genomföras. Utgångspunkten för denna rättsutredning är en rättsdogmatisk metod, således har lagtext, domar, förarbeten, lagkommentarer samt i viss mån aktad doktrin varit huvudsaklig källa. För att hitta olika rättsfall har Infotorg använts. Vidare har kontakt tagits med ett antal domstolar för att få ut rättsfall rörande uppsatsens ämne men det har varit svårt att få ut relevanta rättsfall den vägen genom öppna

---

⁵ Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

förfrågningar. Uppsatsen kommer tillämpa ett kritiskt perspektiv i förhållande till de olika rättskällorna. De bilagor av handlingarna som finns bifogade har maskerats för att skydda integriteten av berörda parter. Av samma anledning har även parternas namn ersatts vid återgivning av citat.

1.6 Forskningsläge

Det finns ett gediget material om avtalslagen. Aktade namn på området är bland annat Adlercreutz, Gorton, Grönfors, Dotevall, Ramberg & Ramberg. Generellt kan dock nämnas att just tredje kapitlet avtalslagen inte berörs i någon större utsträckning, undantaget 36 § som har fått större uppmärksamhet. Vidare har SOU 2015:77 Fakturabedrägeri hjälpt till att belysa problematiken kring bluffakturor bland annat genom sin kartläggning.

1.7 Material

Till denna uppsats har det använts aktad doktrin såsom till exempel Avtalsrätt I⁶, Avtalslagen – en kommentar⁷, lagförarbeten, SOU 2015:77 Fakturabedrägeri samt praxis från domstolarna. Dessvärre finns det inte många domar som prövats i hovrätten inom detta uppsatsämne, majoriteten av domar består av tingsrättsdomar med följderna att deras prejudikatvärde är tämligen begränsat. Till följd av detta har ett fall från HD som belyser dels 30 § AvtL samt förutsättningsläran tagits in.

1.8 Uppsatsens disposition

Centralt för denna uppsats kommer vara att belysa vad som är gällande rätt när det kommer till dessa vilseledande avtal. Kapitel två belyser en del av vad utredningen kommer fram till i SOU 2015:77. Kapitel tre kommer gå igenom lagstiftningen på området med förarbeten, lagkommentarer samt aktad doktrin. Nästföljande kapitel kommer behandla den rättspraxis som finns från ett flertal domar och ge ett underlag att bearbeta och analysera.

---

⁶ Adlercreutz & Gorton, (2011), *Avtalsrätt I*.

⁷ Dotevall & Grönfors, (2010), *Avtalslagen: En kommentar*.

Dispositionen av fjärde kapitlet går i kronologisk ordning från underinstanserna till senare instanser. Sista kapitlet kommer att analysera det sammanlagda materialet och försöka besvara frågeställningar på ett konstruktivt sätt. Vidare finns även två berörda handlingar medtagna som bilagor för att ge läsaren en större samlad förståelse.

1.9 Definitioner

För att tydliggöra för läsaren kommer uppsatsen använda enhetliga och neutrala definitioner vid genomgång av praxis och analys. Avtal kan förekomma i alla dess former och kan bland annat vid skriftlig form ha det yttre utseendet av ett erbjudande, erbjudandefaktura, talong och mycket mer. Uppsatsen kommer använda det neutrala ordet handling för att inte läsaren ska få förutfattade meningar. Vidare kommer ordet leverantör användas för att beskriva avsändaren av denna handling, samt ordet mottagaren för den som får handlingen. Enda gången ovan benämningar frångås är vid genomgången av NJA 1985 s. 178 då det var köparen som skickade handlingen till säljaren. Genom att använda dessa ord kommer det skapa en enhetlighet genom uppsatsen och det torde bli tydligare för läsaren att följa händelseförloppet och argumenteringen som domstolarna för. Vid muntliga avtal kommer de benämnas muntliga avtal även om det inte alltid är ostridigt att det faktiskt ingåtts ett muntligt avtal.

2 SOU 2015:77

Fakturabedrägeri

Ett av de syften som återfinns i denna SOU är att undersöka om den avtalsrättsliga regleringen ger ett adekvat skydd för de som drabbas för fakturabedrägeri.⁸ Utredningen konstaterar att om den som skriver under inte är medveten att det är en rättshandling utgör dess undertecknande ej någon viljeförklaring.⁹ Vidare ska nämnas att undangömda eller oväntade villkor har strängare krav på sig för att de ska anses införlivade. Även villkor som endast svårligen kan läsas utan särskilda hjälpmedel faller in i den kategorin.¹⁰ Enligt utredningen torde det finnas goda förutsättningar att undgå avtalsbundenhet om handlingen till sin utformning är sådan att rättshandlingskaraktären lätt kan missförstås. Är handlingens karaktär ej svår att förstå torde det däremot bli svårt att nå framgång med att ens undertecknande ej utgjort en viljeförklaring att ingå avtal.¹¹

Vidare fann utredningen endast ett par civilrättsligt grundade domar avseende skriftliga bekräftelser efter muntliga avtal respektive skriftliga erbjudanden genom utskick.¹² När det kommer till muntliga avtal och dess bevisproblematik fann utredningen att ljudinspelningen som fanns att tillgå endast omfattade en del av samtalet i majoriteten av fallen.¹³ Angående AvtL regler om ogiltighet finner utredningen att de skulle kunna förtydligas, framförallt språkligt men att ett sådant förfarande skulle kräva en mycket noggrann undersökning som inte låtit sig göra inom ramen för dess nuvarande uppdrag.¹⁴ Avseende skriftliga erbjudanden finner utredningen att utfallet blir beroende av om handlingen objektivt sett anses vara vilseledande. Även andra omständigheter kan vara av betydelse, till exempel i vilket sammanhang denna handling levererats.¹⁵

---

⁸ SOU 2015:77 s. 151.

⁹ Ibid. s. 173.

¹⁰ Bernitz (2013) s. 71.

¹¹ SOU 2015:77 s. 174.

¹² Ibid. s. 176.

¹³ Ibid. s. 170.

¹⁴ Ibid. s. 185 f.

¹⁵ Ibid. s. 192.

Enligt utredningens kartläggning har 24 procent av företagen i undersökningen betalat vid fakturabedrägeri efter kontakt.¹⁶ Av dessa företag var det 25 procent som betalade för att det bedömdes enklare än att bestrida fakturan. Endast en procent av nyss nämnda företag betalade för att de trodde de skulle förlora vid en rättslig prövning.¹⁷ Vidare är det endast 0,4 procent av företagen bakom betalningskraven som vänt sig till tingsrätten när de drabbade företagen vägrat att betala.¹⁸ Angående det rättsliga skyddet för den som blivit vilseledd att ingå ett avtal är det i grunden gott enligt utredningen.¹⁹ Utredningen konstaterar även följande: ”Fakturabedrägeri skulle inte existera som företeelse om fakturamottagarna inte betalade.”²⁰

---

¹⁶ SOU 2015:77 s. 70.

¹⁷ Ibid. s. 84 f.

¹⁸ Ibid. s. 95.

¹⁹ Ibid. s. 185.

²⁰ Ibid. s. 194.

3 Avtalslagen & förutsättningsläran

3.1 Avtalslagen

Olika former av avtal genomsyrar hela vårt samhälle och inte minst inom företagsvärlden. AvtL är den centrala lagstiftningen inom avtalsrätt och är resultatet av en gemensam nordisk lagstiftning.²¹ Det skriftliga och muntliga ordet är det viktigaste uttrycksmedlet för avtal men det kan även komma till uttryck genom handling.²² Ett avtals elementära egenskap är att binda parterna i en rättslig relation som är rättsligt sanktionerad.²³ En genomgående princip som ligger till grund för lagstiftning och praxis är att avtal ska hållas.²⁴ Nyss nämnda princip, *pacta sunt servanda*, har betraktats som en grundpelare i marknadsekonomin.²⁵ Dock framgår principen endast indirekt i AvtL, genom att anbud och accept var för sig är bindande.²⁶ När det kommer till tolkning av avtal finns det inte särskilt stor hjälp i lagreglerna.²⁷

3.1.1 Ingående av avtal

Ett avtal kommer till stånd genom att anbud och accept består av samstämmigt innehåll, normalt kallat anbud – accept modellen.²⁸ AvtL präglas av löftesprincipen och det uttrycks redan i 1 § 1st att anbud och svar är bindande.²⁹ För att kunna vara ett anbud måste det finnas en bindande viljeförklaring, utan denna är det inget anbud.³⁰ Anbudet ska kunna utgöra underlag för accept med detsamma.³¹ Anbudet ska även vara riktat mot en

---

²¹ Adlercreutz & Gorton (2011) s. 37.

²² Ibid. s. 20.

²³ Ibid. s. 26.

²⁴ Ibid. s. 40.

²⁵ Ibid. s. 27.

²⁶ Ibid. s. 37.

²⁷ Ibid. s. 41.

²⁸ Ibid. s. 53.

²⁹ Ibid. s. 57.

³⁰ Almén & Eklund (1997) s. 14.

³¹ Karlgren (1935) s. 152.

bestämd adressat.³² Således är riktade erbjudande till en större krets inte anbud utan kan istället kallas för utbud.³³

3.1.2 Är avtalet ogiltigt?

Om ett avtal har ingåtts är nästa anhalt att se om avtalet är giltigt eller ej och vi kommer i denna del beröra de paragrafer som speglar avgränsningen.

3.1.2.1 30 § AvtL

Tredje kapitlet i AvtL behandlar rättshandlingars ogiltighet och där finner vi 30 paragrafen som stadgar följande:

Där den, gent emot vilken en rättshandling företagits, framkallat densamma genom svikligt förledande eller ock insett eller bort inse, att den, som företog rättshandlingen, blivit svikligen förledd därtill av annan, vare rättshandlingen icke gällande mot den förledd.

Har den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, svikligen uppgivit eller förtegit omständigheter, som kunna antagas vara av betydelse för rättshandlingen, skall han anses hava därigenom framkallat densamma, såframt det ej visas, att det svikliga förfarandet icke inverkat å rättshandlingen.

30 § 1st AvtL stadgar alltså att rättshandlingen inte är gällande om motparten framkallat den genom svikligt förledande, samt om denne insett eller bort inse att den framkallats på samma sätt av annan. Andra stycket nyss nämnda paragraf stadgar att om motparten svikligen uppgivit eller förtegit omständigheter som kan antas vara av betydelsen för rättshandlingen ska denne anses ha framkallat densamma. Dock gäller nyss nämnda mening från andra stycket ej om det visas att det svikliga förfarandet inte inverkat på rättshandlingen. Således föreligger en presumtion att det svikliga förfarandet framkallat rättshandlingen.³⁴ Den som påstår sig ha drabbats av svek har bevisbördan för att svek förelegat, uppnår part det måste som nämnt ovan andra parten bevisa att det svikliga förfarandet inte inverkat på rättshandlingen för att bryta presumtionen.³⁵ 30 § AvtL är en svag ogiltighetsgrund, således krävs ond tro hos tredje man för att ogiltighet ska inträffa.³⁶ Svikligen definieras enligt förarbetet:

[...]mot bättre vetande och i avsikt att därigenom förleda den andre till rättshandlingens företagande – lämnat positivt oriktiga uppgifter angående

³² Persson 1§ (2016-11-14).

³³ Adlercreutz & Gorton (2011) s. 61 f.

³⁴ Munukka 30 § (2016-11-15).

³⁵ Dotevall & Grönfors (2010) s. 208 f.

³⁶ Ibid. s. 206.

omständigheter, som kunna antagas vara av betydelse för den andres benägenhet att företaga rättshandlingen, eller att genom förtigande av sådana omständigheter hava gjort sig skyldig till svikligt förfarande[...]³⁷

Sviklig har synonymer som svekfull, bedräglig och vilseledande.³⁸ I den straffrättsliga motsvarigheten till 30 § AvtL, 9 kap. 1 § 1st BrB³⁹ används ordet vilseledande för att undvika det oklara ordet svek.⁴⁰ Adlercreutz och Gorton (2011) anför att två saker måste föreligga för att rekvisitet vilseledande ska vara uppfyllt, dels att uppgifterna är oriktiga samt att de täcks av uppsåt att vilseleda. Vidare anføres för svek att det inte borde räcka med att någon blir förledd att på ofördelaktiga villkor göra sig av med exempelvis en aktiepost till den som vill köpa.⁴¹

3.1.2.2 33 § AvtL

33 § kallas även lilla generalklausulen och den knyter an till de omständigheterna vid rättshandlingens tillkomst. Den stadgar följande:

Rättshandling, som eljest vore att såsom giltig anse, må ej göras gällande, där omständigheterna vid dess tillkomst voro sådana, att det skulle strida mot tro och heder att med vetskap om dem åberopa rättshandlingen, och den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, måste antagas hava ägt sådan vetskap.

Kravet på att det strider mot tro och heder att med kännedom om omständigheterna åberopa rättshandlingen ska bedömas helt objektivt.⁴² Det förutsätts dock att motparten som gör gällande rättshandlingen haft vetskap om de omständigheter som legat till grund för rättshandlingen.⁴³ Resultatet av ogiltighetsgrunden blir att rättshandlingen ej må göras gällande.⁴⁴

3.1.2.3 36 § AvtL

1976 infördes generalklausulen och dess lydelse är enligt nedan:

Avtalsvillkor får jämkas eller lämnas utan avseende, om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Har villkoret sådan betydelse för avtalet att det icke skäligen kan krävas att detta i övrigt skall gälla med oförändrat innehåll, får avtalet jämkas även i annat hänseende eller i sin helhet lämnas utan avseende.

---

³⁷ Förslag s. 128.

³⁸ Strömberg (1995) s. 439.

³⁹ Brottsbalk (1962:700).

⁴⁰ Adlercreutz & Gorton (2011) s. 264.

⁴¹ Ibid. s. 264 f.

⁴² Dotevall & Grönfors (2010) s. 226 f.

⁴³ Förslag s. 133.

⁴⁴ Dotevall & Grönfors (2010) s. 228.

Vid prövning enligt första stycket skall särskild hänsyn tagas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller eljest intager en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.

Första och andra styckena äga motsvarande tillämpning i fråga om villkor vid annan rättshandling än avtal.

I fråga om jämkning av vissa avtalsvillkor i konsumentförhållanden gäller dessutom 11 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

36 § fungerar som en uppsamlingsbestämmelse som bland annat täcker ogiltighetsbestämmelserna 28-31 och 33 §§ AvtL. Dess täckning är dock vidare än den allmänna avtalsrätten.⁴⁵ Första stycket stadgar att det krävs att två kriterier är uppfyllda, oskälighet och att ett avtalsvillkor ger upphov till oskäligheten.⁴⁶ Rättsföljd kan vara en enklare korrigerings av ett villkor eller att avtalet blir helt ogiltigt.⁴⁷ När bedömningen görs om ett avtalsvillkor är oskäligt eller ej är det många gånger beroende på hur avtalet är utformat i övrigt. Villkor som normalt bör underkännas kan anses vara fullt acceptabla om de kompenseras för den parten med andra fördelar.⁴⁸ Det är omständigheterna i det enskilda fallet som skäligheten ska bedömas utifrån. Vidare beaktas både avtalsvillkoret och dess verkningar. Det ska även nämnas att en tillämpning inte förutsätter att motparten varit klandervärd eller befunnit sig i ond tro. Däremot ska en helhetsbedömning göras varpå sådana omständigheter tas i beaktande. Oskälighetströskeln är allmänt sett hög och vid bedömningen utgör både dispositiva rättsregler samt branschsedvana viktiga referenspunkter.⁴⁹ Oskälighet är det centrala rekvisitetet i regeln.⁵⁰

3.2 Förutsättningsläran

Förutsättningsläran omfattar dels omständigheterna vid avtals ingående och dels omständigheter efter avtalets tillkomst som kan påverka dess ogiltighet eller överksamhet. En förutsättning har i denna lära många gånger behandlats som ett outvecklat villkor. För ogiltighet enligt allmänna förutsättningsläror brukar följande krav ställas upp. Förutsättningen ska ha

---

⁴⁵ Munukka 36 § (2016-12-13).

⁴⁶ Munukka 36 § (2016-12-13).

⁴⁷ Dotevall & Grönfors (2010) s. 237.

⁴⁸ Prop. 1975/76:81 s. 118.

⁴⁹ Munukka 36 § (2016-12-13).

⁵⁰ Dotevall & Grönfors (2010) s. 240.

varit väsentlig eller bestämmande för den som företog rättshandlingen. Förutsättningens existens och väsentlighet ska ha varit synbar för medkontrahenten, denna ska ha insett eller bort inse att motparten utgick från denna förutsättning och att den haft avgörande betydelse. Det är dock ej nödvändigt att medkontrahenten insett eller bort inse förutsättningens oriktighet, det vill säga insett att motparten var i villfarelse vid rättshandlingens ingående.⁵¹ Vidare ska en relevansprövning göras, här finns det två olika läror, de subjektiva och de objektiva. De subjektiva söker lösningen i parternas inställning vid avtalstillfället, hur skulle parterna ha löst frågan om den kommit på tal. I brist på subjektivt material kan rättsliga objektiva grunder bli relevanta. Enligt dessa objektiva grunder ska övervägandet ske i anslutning till vad som är en lämplig riskfördelning. De faktorer som tillmäts betydelse är rättshandlingens art, förutsättningens beskaffenhet så till vida om den är allmän eller individuell. Vem av parterna kan lättast överblicka riskerna och vem står då närmst att bära denna. Slutligen tillmäts även parternas beteende vid förhandlingar och vid avtalsslutet. Har någon vårdslöst framkallat en förutsättning som är felaktig talar det för att låta den vårdslöse bära konsekvenserna därav. Huvudregeln är att part ensam måste stå risken för sina förutsättningar.⁵² Förutsättningsläran ska framförallt ses som ett komplement till avtalslagens mer preciserade ogiltighetsregler.⁵³

---

⁵¹ Adlercreutz & Gorton (2011) s. 291 f.

⁵² Ibid. s. 293 f.

⁵³ Lehrberg (1989) s. 175.

4 Praxis

Nedan kommer följande praxis från tingsrätt, hovrätt samt högsta domstolen att presenteras. Detta för att den ligger i linje med att uppfylla uppsatsens syfte. Som tidigare nämnt finns det lite praxis på detta ämne att tillgå och endast fåtalet domar överklagas till hovrätt.

4.1 FT 19573-09 Stockholms tingsrätt

Målet handlar om ett muntligt avtal ingånget mellan parterna rörande annonsplats på en hemsida. Leverantören hävdar under samtalet att mottagaren sedan tidigare var kund hos dem. Detta till trots att det aldrig tidigare förelegat någon relation parterna emellan. Denna felaktiga uppgift låg till grund för avtalet. I förhållande till 30 § AvtL menar tingsrätten det inte är styrkt att leverantören uppsåtligt förlett mottagaren. Tingsrätten skriver i domen:

Det kan inte uteslutas att [leverantören], utan att ha någon omedelbar avsikt att vilseleda [mottagaren], genom ett obetänksamt uttryckssätt förmedlat [mottagaren] den oriktiga föreställningen. Avtalet ska därför inte anses ogiltigt på denna grund.⁵⁴

Tingsrätten prövar sedan omständigheterna mot 33 § AvtL. Först konstaterar de att det inte gjorts antagligt att leverantören vid avtalsslutet ägt vetskap om att de genom lämnande av den oriktiga uppgiften framkallade annonsbeställningen. Däremot anser tingsrätten att leverantören måste ha insett detta senast när de tog del av mottagarens bestridande. Således anses att om annonsbeställningen ej inverkat bestämmande på leverantören vid denna tidpunkt kan de ha anses haft vetskap om de relevanta omständigheterna vid tillämpningen av 33 § AvtL. Dock framgår det av bevisningen att leverantören tidigast fick reda på bestridandet fyra dagar efter beställningen och då hade de redan färdigställt fakturan inklusive textkorrektur och avsänt det till mottagaren. Således finner tingsrätten att annonsbeställningen vid den tidpunkten hade inverkat bestämmande på leverantören och att avtalet ej ska anses ogiltigt enligt 33 § AvtL.

---

⁵⁴ FT 19573-09 s. 7.

Avseende 36 § AvtL konstaterar tingsrätten att avtalet inte kan anses vara oskäligt till sitt innehåll, men frågar sig om avtalsvillkoret som gör mottagaren betalningsskyldigt är oskäligt med hänsyn till omständigheterna vid avtalets tillkomst. Tingsrätten finner att lämnandet av den oriktiga uppgiften varit vårdslöst. Således finner domstolen att leverantören framkallat annonsbeställningen genom att vårdslöst lämna en oriktig uppgift. Vid bedömningen om det finns anledning av detta att jämka avtalet eller lämna det utan avseende ska det göras en sammanvägd bedömning av samtliga relevanta omständigheter. Tingsrätten går sedan igenom omständigheterna och anser att det inte förelegat några omständigheter som ursäktat leverantören och att de i vart fall borde vid mottagarens kontrollfråga om vem som gjort den tidigare beställningen rättat till den felaktiga uppgiften. De konstaterar även att mottagaren i viss utsträckning uppvisat oförsiktighet genom att inte närmare kontrollera leverantörens uppgifter men finner att leverantörens påstående om vem som tidigare köpt tjänsten vara konkret och trovärdig. Vidare anser tingsrätten att inget i målet tyder på att leverantören dragit på sig några betydande kostnader i anledning av avtalet då mottagaren kort efter upptäckt meddelat leverantören att de bestred avtalet. Tingsrätten finner inte att mottagaren intagit en underlägsen ställning i förhållande till leverantören och anför vidare:

Även med beaktande av att det rör sig om jämnstarka parter talar starka skäl för att lämna avtalet utan avseende. Att [leverantörens] vilseledande var vårdslöst och inte uppsåtligt bör inte tillmätas någon avgörande betydelse. Vid en sammanvägd bedömning finner tingsrätten att avtalet med hänsyn till omständigheterna vid avtalets tillkomst i sin helhet ska lämnas utan avseende. [Leverantörens] talan ska därför lämnas utan bifall.⁵⁵

4.2 FT 1700-09 Uppsala tingsrätt

I detta fall har ett muntligt avtal ingåtts med föreställningen att en privatperson ville köpa upp mottagarens hemsadress med andra toppdomäner än .se. Tingsrätten konstaterar att om ingen varit intresserad av att köpa dessa domäner har leverantören svikligen uppgett en omständighet som kunde anses vara av betydelse för mottagaren att ingå avtalet. Vid en sådan omständighet kan avtalet ej göras gällande enligt 30 § AvtL. Ingen av

---

⁵⁵ FT 19573-09 s. 10.

parterna har fört bevisning om det fanns en annan part som ville köpa domännamnen. Mottagaren har gjort sannolikt att det aldrig funnits någon annan köpare genom att hänvisa till andra som fått liknande samtal som avböjt och där något senare köp aldrig skett. Domstolen konstaterar att det hade varit tämligen enkelt för mottagaren att säkra sådan bevisning. Således lägger domstolen bevisbördan för detta påstående på leverantören. När leverantören misslyckas med att styrka att det funnits konkurrerande beställningar som de hävdade under samtalet finner tingsrätten att avtalet därför ska förklaras ogiltigt.

4.3 K 2416-12 Aktilaga 112 Stockholms tingsrätt

Leverantören har skickat ut en handling⁵⁶ till mottagaren som denne skrivit under och skickat tillbaka med uppfattningen om att det endast gällde ändring av information till Eniro. I denna dom konstaterar tingsrätten att handlingen är utformad på ett sätt som ger intryck av att endast göra ändringar respektive tillägg till redan befintliga uppgifter. De baserar det på att mottagaren informeras överst på handlingen att det nu är möjligt att själv uppdatera sina företagsuppgifter, vidare följer nedan två rubriker ”Ändring/tillägg av kontaktuppgifter” samt ”Befintliga uppgifter”. Befintliga uppgifter är redan ifyllda trots att det rör sig om ett nytt avtal med ny avtalspart konstaterar tingsrätten. När tingsrätten granskar handlingen närmare framgår det av den finstilta texten längst ned samt på baksidan att det är fråga om ett erbjudande till en kostnad om 5 895 kr per år. Tingsrätten kommer till slutsatsen att handlingen är utformad på ett sätt som är ägnat att vilseleda mottagaren och således ska inte mottagaren vara bunden av avtalet.

4.4 FT 6154-13 Södertörns tingsrätt

Se bilaga A1-A2 för att titta på berörd handling som avhandlas i domen. Leverantören skickade ut handlingen till mottagaren. Mottagaren uppfattade

---

⁵⁶ Se bilaga A1-A2 för att se en snarlik handling.

handlingen som att det bara handlade om att korrigera en uppgift som fanns däri och inte ett avtalsslut. När tingsrätten gör sin bedömning utgår de från 30 § AvtL för att se om handlingen varit vilseledande. De konstaterar vidare att förledandet kan bestå av förtigande av omständigheter. I målet gjordes inte gällande att uppgifterna var oriktiga eller att de undanhållits. Sedan konstateras att den viktigaste informationen och själva avtalsinnehållet är intaget i handlingen på ett sådant sätt att de är ägnade att förleda den som undertecknar. Vidare fastslår tingsrätten att handlingen ger sken av att vara oförpliktandes i förhållande till att ändra eller göra tillägg till redan befintliga uppgifter och att det centrala momentet, penningförpliktelsen återfinns i finstilt och på dess baksida. I domen skriver de:

Det är även vilseledande att [handlingen] med stor stil anger uppgifter såsom 'Lägg till utökad sökbar företagsinformation' följt av finstilta bokstäver att kostnad för medverkan är 5 895 kr per år.⁵⁷

Således konstaterar domstolen att handlingen varit vilseledande till sin utformning och anför att:

[Handlingen] har därför till sin utformning varit vilseledande eftersom den indicerar och ger undertecknaren föreställningen att det endast rör sig om en korrigering av uppgifter när så inte är fallet. Uppgiften om att '[Leverantören] står för portot' förstärker eller vidmakthåller undertecknarens villfarelse.⁵⁸

Slutligen konstaterar tingsrätten att företagandet av rättshandlingen skett som en följd av den vilseledande handling som leverantören utformat och att leverantören varit medvetna om att deras handling framkallat denna motivvillfarelse. Tingsrätten finner att leverantörens talan ska ogillas.

4.5 FT 7699-03 Svea hovrätt

Se bilaga B1-B2 för att se berörd handling. I fallet framgår att mottagaren fick handlingen med uppfattningen att det handlade om gratis införande av företagsuppgifter på leverantörens hemsida. Efter att ha skrivit under handlingen men utan att ha läst igenom den fick mottagaren en faktura följande månad. Efter kontakt med kronofogdemyndigheten fick mottagaren

---

⁵⁷ FT 6154-13 s. 8.

⁵⁸ FT 6154-13 s. 8.

rådet att betala fakturan under protest. När leverantören som skickat handlingen inte ville lämna tillbaka några pengar stämde de i tingsrätten. Först konstaterar tingsrätten att på handlingen omedelbart ovanför namnteckningen finns följande text: ”Samtliga uppgifter som införs i telefonkatalogen registreras utan kostnad på [leverantörens hemsida]”.⁵⁹ Därav konstaterar tingsrätten att det framgår klart och tydligt att erbjudandet inte endast går ut på att uppgifter utan kostnad ska registreras på leverantörens hemsida. Vidare läggs fokus på den inramade text bredvid namnteckningen där det framgår att priset för införande av textuppgifter i katalogen uppgår till 795 kr per textrad och år exklusive moms och reklamskatt. Vidare hänvisas i nyss nämnda text till villkoren på baksidan där det framkommer än tydligare att erbjudandet gäller införande av uppgifter i en vanlig telefonkatalog mot angiven kostnad. Slutligen finner tingsrätten inte att erbjudandet varit utformat på ett sådant sätt att det varit svårt att förstå innebörden av detta. Mottagaren har inte förmått visa att leverantören framkallat avtalet genom svikligt förledande.

Fallet överklagas till hovrätt som delar tingsrättens⁶⁰ bedömning att det inte är styrkt att bolaget framkallat avtalet genom svikligt förledande enligt 30 § AvtL. Däremot gör de en bedömning utifrån 33 § AvtL, då hovrätten anser att handlingen innehåller flera otydligheter som är ägnade att vilseleda läsaren om dess ursprung och innehåll. De nämner dels det svaga trycket av avtalsvillkoren på baksidan, den finstilla prisinformationen kontra den mycket större och centralt placerade texten om gratistjänsten samt det faktum att de använder en bild av en rikstelefonkiosk i övre vänstra hörnet. Med beaktning av dessa omständigheter och det faktum att handlingen har skickats utan tidigare kontakt mellan parterna och med begäran om snar retur anser hovrätten att det skulle strida mot tro och heder att med vetskap om dessa förhållanden åberopa handlingen. Vidare förklarar hovrätten att eftersom uppgifterna härrör sig från leverantören var dessa omständigheter kända när utskicket gjordes, således har de ej haft rätt att åberopa handlingen och avtalet är därmed ogiltigt.

---

⁵⁹ FT 7699-03 s. 8. (TR dom FT 6321-03 finns med som bilaga A i HovR dom).

⁶⁰ FT 6321-03.

4.6 FT 2586-10 Göta hovrätt

Målet handlar om en leverantör som erbjudit mottagaren muntligen att vara med i företagskatalogen ”Din Del” som gratis delas ut till alla hushåll. Priset skulle vara 1 995 kr och eftersom katalogen skulle gå till tryck på eftermiddagen var det viktigt att mottagaren skickade tillbaka påskriften handling med vändande fax. När faxet väl kom tittade mottagaren ytligt igenom handlingen varpå denne såg priset 1 995 kr och skrev på samt faxade tillbaka. Mottagaren fick sedan fakturan och såg direkt att summan inte var den överenskomna utan en å summa för 5 tillfällen samt att katalogen inte var ”Din Del” utan en som hette ”Delen”, således bestreds fakturan omgående. Vidare har mottagaren aldrig lämnat något underlag för annons eller sett någon katalog. Tingsrätten konstaterar att bevisbördan för att det muntliga innehållet hade ett annat än det skriftliga åligger den som gör det gällande, i detta fall mottagaren. Mottagaren når inte upp till beviskraven för att göra gällande att den angivna viljeförklaringen fått ett annat innehåll än åsyftat. Däremot har leverantören bevisbördan för att det har införts annonser i katalogerna vilket de inte lyckats med, således ogillas käromålet. När fallet sedan når hovrätten anför de följande.

Hovrätten finner i likhet med tingsrätten att det är [mottagaren] som har bevisbördan för att ett muntligt avtal, med annat innehåll än det som [mottagaren] undertecknat, träffades mellan parterna och att [mottagaren] inte har visat att så är fallet.⁶¹

Hovrätten delar även tingsrättens bedömning om att det är leverantören som har bevisbördan för att annonsering skett och fastställer tingsrättens dom.

4.7 T 6332-12 Svea hovrätt

Fallet rör muntliga avtal som blivit ingångna över telefon rörande marknadsföringstjänster som syftade till att göra mottagaren mer tillgänglig i nummerupplysningstjänsten som leverantören tillhandahöll. I fallet fanns även ljudinspelningar mellan leverantören och mottagaren, dessa täckte inte hela samtalet utan endast en sekvens härav. Leverantören ringde till 40 av mottagarens olika verksamhetsställen och pratade med respektive

---

⁶¹ FT 2586-10 s. 3.

verksamhetsansvarig. Enligt mottagaren har leverantören gett intryck av att avtalen varit centralt sanktionerade och att leverantören haft klara kopplingar till mer etablerade nummerupplysningsföretag. Vidare ska leverantören använt uttryck som, ”det här är det bästa på marknaden”, ”etablerat och välkänt företag”, ”fantastiskt erbjudande” och dylikt. Enligt mottagaren framkom det aldrig under samtalen att leverantören i huvudsak var ett nyetablerat företag. Vidare anser mottagaren att leverantören utnyttjat den pressade arbetssituationen som förelegat på varje verksamhetsställe och haft en aggressiv framtoning samt talat forcerat. Mottagaren gör bland annat gällande att avtalen ska ogiltigförklaras enligt 30, 33 §§ AvtL eller jämkas enligt 36 § AvtL.

Först konstaterar tingsrätten att det är mottagaren som har bevisbördan för sina påståenden att avtalen ska ogiltigförklaras. Tingsrätten gör följande bedömningar, att säljsamtalen skett under dagtid torde vara normalt rörande telefonförsäljning till företag. Att leverantören pratat fort hade kunnat avhjälpas genom att mottagaren hade frågat om leverantören kunde vara tydligare. Vidare konstateras att allmänt lovprisande ej kvalificeras som svikligt förledande. Det har heller inte framkommit förutom i enskilda fall att leverantören skulle ha påstått att deras tjänst var väletablerad på marknaden, tvärtom uppger flera mottagare att de fått information om att det rörde sig om ett nytt företag. Namnligheten mellan leverantören och deras konkurrenter kan inte leverantören lastas för. Detta på grund av att nummerupplysningstjänster ingår i 118 serien och måste således ha ett telefonnummer som börjar på 118. Således finner de inte det styrkt att leverantören lämnat sådana falska positiva uppgifter som kan medföra tillämpning av 30 § AvtL. Vidare har det heller ej blivit styrkt att leverantören vilselett mottagarna genom påståenden om att avtalen är centralt sanktionerade. Beträffande frågan att leverantören varit nyetablerad konstaterar tingsrätten att leverantören genomfört inte betydelselös marknadsföring, således kan enkom den omständigheten att de varit nyetablerade inte anses vara en sådan omständighet att dess förtigande skulle varit rättsstridigt. Vidare förklarar tingsrätten att dessa omständigheter var för sig eller tillsammans, inte anses vara sådana att de

kan ogiltigförklaras enligt 33 § AvtL. När det kommer till 36 § AvtL finner tingsrätten att ingen av parterna intar en underlägsen ställning mot den andra, således ska nyss nämnda paragraf tillämpas restriktivt. Tingsrätten finner vid en samlad bedömning att det varken föreligger skäl att jämka avtalen eller lämna dessa utan avseende. I enlighet med ovan kommer tingsrätten till slutsatsen att avtalen ej är ogiltiga och att det saknas skäl att jämka dessa. Således ålägger de mottagaren att betala enligt avtalen.

Domen överklagas till hovrätten som ansluter sig till tingsrättens bedömning och fastställer tingsrättens dom.

4.8 NJA 1985 s. 178

Fallet gäller en leverans av fartygsplåt mellan en säljare och en köpare. Innan leveransen påbörjas får köparen ekonomiska problem med betalningsinställelse som följd, leveransen stoppas i väntan på mer information. Tre veckor senare skickar köparen ut ett brev till sina affärspartners att de tillskjutits pengar, att dess framtid tryggats och att betalningsinställelsen hävts. Säljaren levererar till följd av brevet fartygsplåten i omgångar. Dock visar det sig senare att innehållet i brevet var objektivt sett oriktigt. Tingsrätten finner att köparen medvetet lämnat oriktiga uppgifter i brevet och att säljaren inte förstått att dessa var oriktiga. Domstolen utvecklar vidare att det saknas anledning att betvivla att köparen verkligen var övertygade om att deras uppgifter skulle bli införlivade och att säljaren aldrig skulle drabbas, dock ser de inget hinder av det anförda att förklara avtalet ogiltigt enligt 30 § AvtL.

I hovrätten görs en annan bedömning, där anses det inte styrkt att köparen medvetet lämnat de oriktiga uppgifterna och att avtalet ej anses ha framkallats genom svek. I HD anför:

Som framgått av den lämnade redogörelsen hyste emellertid [köparen] den övertygelsen att överenskommelsen utgjorde en för såväl staten och fartygsbeställarna som [moderbolaget till köparna] de facto bindande utfästelse och att fortsatt drift därmed var säkrad. Denna uppfattning lades till grund för [köparens] handlande. Även om man från [köparens] sida hade uppmärksammat brevets missvisande utformning - något som redan det är osäkert - kan det med hänsyn till angivna förhållande inte tas för gott att [köparen] med brevet har haft uppsåt att vilseleda leverantörerna att återuppta leveranserna utan krav på kontant betalning eller ställande av säkerhet. Det kan på grund av det anförda inte anses styrkt att [köparen] svikligen förlätt [säljarna] att återuppta leveranserna. Avtalet mellan

[köparen] och [säljaren] kan därför inte anses ogiltigt på den av [säljaren] i första hand åberopade grunden, svek.⁶²

Angående 33 § AvtL fann HD den ej tillämplig eftersom köparens företrädare utgick från att deras överenskommelse var reellt bindande. HD går vidare och tittar på om det funnits skäl för ogiltighet enligt förutsättningsläran. De valde att pröva förutsättningsläran före 36 § AvtL och anförde som skäl:

När det, som i förevarande fall, görs gällande att avtalet som sådant är ogiltigt på grund av felaktiga förutsättningar vid avtalets ingående, ligger det närmast till hands att först pröva om ogiltighet föreligger enligt förutsättningsläran.⁶³

De konstaterar först att part själv regelmässigt får stå risken för ens egna förutsättningar. Detta gäller särskilt när det kommer till motpartens kreditvärdighet. Vidare förklarar domstolen att det endast under speciella omständigheter kan bli tal om att förklara ett avtal ogiltigt under förutsättningsläran. Vidare konstateras att säljaren hävde leveransstoppet sedan köparen meddelat att betalningsinställelsen hävts. Denna förutsättning tycks enligt HD varit en bestämmande förutsättning inte bara för säljaren utan även för köparen. Köparen anses även ha haft ett särskilt ansvar för att påståendet om att den ekonomiska krisen var över varit väl underbyggd och de har troligtvis haft bättre möjligheter att bedöma om rekonstruktionsavtalet var hållbart eller ej. Vidare förklaras att köparen i deras brev till säljaren ingett en överdriven föreställning om hur pass säker den träffade rekonstruktionsuppställningen var och därigenom försvagat säljarens incitament att själv göra en bedömning om villkoren som förelåg. Det har heller ej framkommit att köparen i övriga kontakter förmedlat att uppställningen formellt var betingad av statsmakternas uttryckliga godkännande. Således anför:

Nu anförda omständigheter talar med sådan styrka för att [köparen] skall bära risken av att den för parterna gemensamma förutsättningen, att en hållbar uppställning om kapitaltillskott förelåg, var felaktig att [säljaren] inte bör anses bundet av det ifrågakvarande leveransavtalet med [köparen]. Förhållandena kan inte anses vara sådana att [säljaren] genom underlåtenhet att avbryta leveranserna har avstått från sin rätt att frigöra sig från avtalet.⁶⁴

HD fann att ogiltighet förelåg enligt förutsättningsläran.

---

⁶² NJA 1985 s.178 (på s. 191).

⁶³ NJA 1985 s.178 (på s. 191).

⁶⁴ NJA 1985 s.178 (på s. 192).

5 Analys och slutsatser

Sammanfattningsvis kan det nämnas att utifrån de fåtal domar som finns att tillgå är det svårt att dra generella slutsatser. Det går dock att ansluta sig till SOU 2015:77 kommentar att det civilrättsliga skyddet för den som blivit vilseledd i ovan kontext är i grunden gediget. Den skrala praxisen kan till stor del förklaras av att dessa fall sällan når domstol och väl där torde de följa den allmänna ordningen att majoriteten av fall ingår förlikning. En möjlig förklaring till varför vissa av leverantörerna drar sig från att ta saken till domstol kan vara att de själva anser sig ha ett dåligt utgångsläge.

5.1 Svikligt förledande

Svikligt förledande ska ses i ljuset av förarbetets definition, mot bättre vetande och i avsikt att därigenom förleda den andre till rättshandlingens företagande. Ordet vilseledande leder tanken i rätt riktning och används i den straffrättsliga motsvarigheten. I praxis har svikligt förledande till stor del varit när den drabbade fått en föreställning om ett visst förhållande som inte är korrekt, dock måste denna föreställning vara av viss dignitet. Som vi läst i T 6332-12 faller inte allmänt lovprisande inom denna ram. Leverantören ska även haft avsikt att vilseleda. Ett avgörande som ej fann att 30 § AvtL kunde tillämpas var hovrättens i FT 7699-03. I nyss nämnda fall fann hovrätten precis som underinstansen att det ej blivit styrkt att leverantören framkallat avtalet genom svikligt förledande. Tingsrättsavgörandena K 2416-12 respektive FT 6154-13 som tidigare refererats till kommer dock fram till att 30 § AvtL var tillämplig. Det ska dock nämnas att i just dessa fall var handlingen och omständigheterna snarlika.

Handlingarna som finns i bilagorna A1-A2 respektive B1-B2 har många likheter med varandra. Det spontana helhetsintrycket vid en snabb blick är att de är oförpliktigandes. Vidare är prisuppgifterna i liten text och kan uppfattas som undangömd. Båda använder ord som ”utan kostnad” i större text även om dessa meningar är korrekta spär de enligt min mening på

uppfattningen av att handlingen är oförpliktandes. En förklaring till skillnaden i utfall från nyss nämnda hovrättsavgörande mot de senare från tingsrätterna kan vara att det gått ett antal år och att domstolarna blivit mer bekväma med att ogiltigförklara avtal enligt 30 § AvtL. Antalet fakturabedrägerier torde stå i proportion till antalet polisanmälningar, således kan man tänka sig att det har blivit ett större medvetande även hos domstolarna och att de blivit mer införstådda med problematiken.

5.2 Relevanta faktorer i praxis

För 30 § AvtL är följande faktorer av vikt. När domstolarna gör sin bedömning tittar de objektivt på de omständigheter som föreligger. De undersöker texten och ordalydelsen. Vidare fokuserar domstolarna på hur handlingen är utformad, använder sig leverantören av ett språk som gör gällande att det redan föreligger en affärsrelation mellan parterna. Det läggs även viss vikt vid om priset är skrivet i en mindre textstorlek än övrig text och om den informationen är undandömd t.ex. på en baksida eller i marginalen. Vad är det samlade intrycket handlingen ger mottagaren, ger det sken av att vara oförpliktandes eller inte? Även leverantörens avsikt spelar stor roll. Samtliga omständigheter som förstärker villfarelsen läggs på ena vågskålen och i andra läggs alla omständigheter som talar för att det inte är tal om något vilseledande. Det ska tilläggas att uppgifterna inte behöver vara oriktiga som Adlercreutz och Gorton (2011) anför ovan, i de domar som behandlats har tvärtom uppgifterna i handlingarna varit korrekta.

Avseende 33 § AvtL är det av vikt om leverantören haft vetskap om de genom sitt handlande framkallat beställningen. Ett bestridande kan bringa sådan vetskap till leverantörens kännedom. Då blir det avgörande om bestridandet kommer före eller efter leverantören har processat beställningen, de anses i sådant fall ha ägt vetskap om de gällande omständigheterna. Vidare kan handlingens utformning, layout och otydlighet spela en avgörande faktor. Att trycket är svagt, texten finstilt tillsammans med övriga omständigheter i målet kan göra att handlingen anses vara ägnad att vilseleda mottagaren och då kan det anses strida mot tro och heder att åberopa nämnd handling. Här torde finnas ett relativt stort

svängutrymme för domstolen att ta i akt samtliga omständigheter som de finner avgörande. Till exempel som hovrätten gjorde i FT 7699-03 att handlingen skickats utan tidigare kontakt med mottagaren samt med begäran om snar retur.

36 § AvtL ger domstolarna ett verktyg att använda när rekvisiten för 30 och 33 §§ ej kan uppnås. Domstolarna gör en sammanvägd bedömning av samtliga relevanta omständigheter när de ska se om det finns anledning att jämka eller lämna avtalet utan avseende. Har leverantören varit vårdslös är det till dess nackdel. Vidare görs en bedömning om någon av parterna intar en underlägsen ställning mot den andra, är det ej fallet ska nämnda paragraf tillämpas än mer restriktivt.

Förutsättningsläran har lyst med sin frånvaro i de rättsfall jag hittat från 2000-talet, dock har presenterats ett relevant rättsfall från 1985 som HD dömt. Att förutsättningsläran inte blivit använd kan förklaras med att domstolarna funnit lösningar som passat bättre. En sådan förklaring torde även ligga i linje med att den generellt ses som en utfyllnad ifall ingen lagparagraf är tillämplig, samt att den ska tillämpas restriktivt. I fallet från HD testades dock förutsättningsläran före 36 § AvtL. HD konstaterar för det första att det endast under speciella omständigheter kan bli tal om att förklara ett avtal ogiltigt under förutsättningsläran. Domstolen tar även till vara på den omständigheten att säljaren i fallet stoppade leveransen när det uppstod problem med likviditeten. Vidare anför de att köparen haft ett särskilt ansvar för handlingen och dess påstående att den ekonomiska krisen var över. Det framkom heller inget från köparens övriga kontakter att de gjort gällande att den ekonomiska uppgörelsen var betingad av uttryckligt godkännande av statsmakten. Slutligen fann HD att följande omständigheter talade med sådan styrka att köparen skulle bära risken för de gemensamma förutsättningarna.

5.3 Muntliga och skriftliga avtal

En av skillnaderna mellan skriftliga och muntliga avtal består bland annat av att det muntligt sagda kan anses vara ett obetänksamt uttryckssätt, även om det varit centralt för avtalets ingående. Det ska mer till för att något skriftligt

skulle anses vara detsamma. En annan skillnad består i bevisproblematiken rörande de muntliga fallen, även om det skett ljudinspelningar berör de oftast bara slutet av samtalet och inte hela samtalet. En skriftlig handling kan lättare objektivt granskas än vad den muntliga motsvarigheten kan. Det får till följd att om den inspelade biten är tydlig med anbud och accept, att prisuppgift klart framgår tillsammans med vilka parterna är blir tröskeln för att ogiltigförklara avtalet avsevärt högre. Givetvis blir bedömningen likadan om en handling är tydlig, då blir det väldigt mycket svårare att ogiltigförklara den. Skulle det muntliga avtalet följas upp av en skriftlig handling som avviker från det muntliga avtalet har mottagaren bevisbördan för att det ej stämmer.

Bilaga A1 FT 6154-13 (Fram)

12. Juli 2013 12:09

Nr. 4374 S. 22

Erbjudande från

55543-4248

SVENSKA
S

13578

5

Viktig information: Nu kan Ni uppdatera Era företagsuppgifter direkt på Nummerupplysningen.se. Ni kan lägga till telefonnummer, e-postadresser, branschval, hemsidor, logotyp, öppettider, valfria sökord etc.

Om skiljedomskod sänds till nedan angiven postadress snarast denna talong returnerats till Nummerupplysningen.se

SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT
Enhet 1

NKOM: 2013-07-12
MÅLNR: FT 6154-13
AKTBIL: 26

1 Ändring/ tillägg av kontaktuppgifter

Befintliga uppgifter

01 Organisationsnummer 02 Företagsform

03 Företagsnamn

04 Adress gata/box

05 Postnummer

06 Ort

07 Bransch

Reservdel & installation

08 Telefon

09 Fax

10 E-post

11 Web (hemsida)

Ändring/ tillägg (ny kontaktinformation för vår kundtjänst)

01 Organisationsnummer

02 Företagsform

03 Företagsnamn

04 Adress gata/box

05 Postnummer

06 Ort

07 Bransch

08 Telefon

09 Fax

10 E-post

11 Web (hemsida)

Lägg till utökad sökbar företagsinformation på Nummerupplysningen.se

Eget branschval • Länk till hemsida • Länk till e-post • Öppettider • Företagsbeskrivning m.m.
Kostnad för medverkan på 5895 kr per år.

2 Underskrift / kontaktuppgifter Vänligen texta tydligt

Namn/teckning

Namn/förhållingsord

Telefon

Ort/Datum

E-post

Underskrift, med tillägg av till företagsnamn har granskats och godkänts kostnadsfritt av Nummerupplysningen.se. För tekniska detaljer se bilaga A2.

3 Returnera erbjudandet

**Vik ihop, försegla och returnera utan kostnad för porto.
står för portot.**

Kontakt: Nummerupplysningen.se Telefon:

Fax:

E-post:

Detta erbjudande kan endast användas för medverkan på Nummerupplysningen.se. Om Ni ej har för avsikt att medverka mot kostnad kan Ni bortse från erbjudandet. Vid undertecknande av detta erbjudande ingår avtal med Nummerupplysningen.se. Kostnad för medverkan är 5895 kr per år. Erbjudandet talongen kan inte användas för kostnadsfria uppdateringar eller korrigering av felaktiga uppgifter, detta görs via e-post eller via telefon. För utförlig information/avgifter/avtal se baksidan.

Obs! Porto betalt, Nummerupplysningen.se står för portot.

Medverkan sker mot kostnad i enlighet med vad som anges i avsaktexten.
För utförlig avtalsinformation se baksidan av detta erbjudande.

Bilaga A2 FT 6154-13 (Bak)

12. Juli 2013 12:10

Nr. 4374 S. 23

Frankeras ej.
Mottagaren
betalar portot

Information: varakt. erbjudandet kan endast användas för medvetken på i det fall Ni ej har för avsikt att medverka mot kostnad kan Ni bortse från erbjudandet. Angivna uppgifter under rubriken ändring/ tillägg (01-11) ligger endast till grund för vår kundhantering, ej för gratis ändring eller uppdatering. Införande av företagsuppgifter sker av beställaren via med personligt lösenord. Avtal om medvetken ingås med nedan benämnd i och med att ert erbjudande underlämnats samt återsänts till Nummerupplysningen.se. Erbjudandet avser vårt Företagspaket 3 (15 sökord), med möjlighet till sökordoptimering på Nummerupplysningen.se samt möjlighet att ladda upp utblådd sökordoptimerad företagsinformation såsom eget branschval, länk till hemsida, logotyp, länk till e-post, öppettider m.m. till en kostnad av 5895 sek per år. Avtalet är bindande för 24 månaders medvetken. Betalning skall vara Nummerupplysningen.se tillhanda 14 dagar efter fakturadatum. Fakturering sker i perioder om två månader. Fakturavgift tillkommer. Vid betalningsdröjsmål åger rätt att kräva buskontsbetalning för hela avtalsperioden samt ränta om två procent per månad. Avgifter för påminnelser/in Kassofaktura/ fakturor tillkommer. Beställaren ansvarar för samtliga kostnader som kan åläggas betasta tillis dess full betalning sker. Övan belopp anges exklusive eventuella mervärdesskatter samt avgifter. Tvister med anledning av detta avtal åger rätt att hänskjuta till domstol i Tallinn, Estland. Avtalet skall i första hand löslas enligt lagen i det land där säljaren har sin vistelseort. åger rätt att överlåta lotren till annan juridisk eller fysisk person. Nummerupplysningen.se förbehåller sig rätten att korrigera eventuella felaktigheter i efterhand utan ekonomiska ådrag. Ekonomiska anspråk härrörande från detta erbjudande/avtal kan ej riktas mot dess underentreprenörer eller andra samarbetspartners. I händelse av krig, naturkatastrof, stridsåtgärder på arbetsmarknaden, myndighetsbeslut, uteblivna leveranser från underleverantörer/samarbetspartners, fördrånka omständigheter, intresseorganisationers påverkan, avtal samt därmed jämförbara händelser skall befrias från sina förpliktelser att fullgöra detta avtal. Av afgränsade samt miljömässiga skäl förbehåller sig Nummerupplysningen.se rätt att hantera skriftlig kommunikation via e-post.

Vik ihop, försegla och returnera utan kostnad för porto.
Nummerupplysningen.se står för portot.

Svarspost

208 00 Malmö

är din miljövänliga
nummerupplysning på internet.

Bilaga B1 FT 7699-03 (Fram)

Domsbilaga 1

Erbjudande
Telefonkatalogen,

Företagsdelen
Bransch & Företagsregistret 2003

www.foretagsdelen.se

STOCKHOLMS TINGSRÄTT

Avd. 3

Akt. 6321/03

Aktbil. 31

Bransch	Textförslag
☐ Konsultverksamhet avseende företags organisation, information m.m.	POINT OF NO RETURN INTAGSGR 68 163 41 SPÅNGA 08-761 88 99
Plats för ändringar/tillägg	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block; transform: rotate(-5deg);">AVREG AVTAL</div> <p>Vänligen returnera snarast, använd bifogat svarskuvert</p>
Företag	
Adress	
Postnr/Ort	
Telefon	
Fax	
Mobil	
E-mail	
Webb	
Bransch	
Övr	

Samtliga uppgifter som införs i telefonkatalogen registreras utan kostnad på

Ovanstående uppgifter godkännes för införande i telefonkatalogen

Id: 1454531

Denna talong används för införande av textuppgifter i telefonkatalogen, för övriga ändringen kontakta kundtjänst på tfn. 08-22 95 30. Pris: 795 kr per textrad och år. Samtliga priser anges exklusive moms och reklamskatt. För bifogat textförslag debiteras en summa av 3180 kr utöver dessa rader debiteras 795 kr per tillkommande rad. För mer information ring kundtjänst, eller se villkoren på baksidan

Ort och datum 11/11/03

Underskrift

Namnförtydligande

Bilaga B2 FT 7699-03 (Bak)

Allmänna villkor

1. Allmänt

Avtal sluts genom att beställaren undertecknat detta erbjudande.

2. Med vem ingår ni avtal

Ni ingår avtal med _____ nedan kallad
För uppsägning av detta avtal måste tidsangivelserna i punkt 6 iakttas.

3. Vad avser avtalet

Avtalet avser publikation av textuppgifter telefonkatalogen

4. Pris och betalningsvillkor

Pris för ett annonsinförande baseras på antalet textrader. Pris: 795 kr per textrad och år. För bifogat textförslag debiteras 3180 kr om samtliga fyra rader utnyttjas. För tillkommande textrader debiteras 795 kr per rad. Samtliga priser anges exklusive moms och reklamskatt. Tele & Företagsfakta förbehåller sig rätten att begära förskottsbetalning. Vid dröjsmal med betalning debiteras dröjsmålsränta enligt lag jämte avgift för betalningspåminnelse.

5. Fakturavillkor

Fakturering sker arsvis. Betalning skall vara Tele & Företagsfakta tillhanda senast 10 dagar efter fakturadatum.

6. Avtalstid samt upphörande av avtalet

Avtalet gäller ett år från detta avtals undertecknande. Uppsägningstid är tre månader, i den händelse att uppsägning inte sker förlängs avtalet ett år för varje avtalsperiod. Uppsägning skall ske via e-mail eller på annat dokumenterat sätt tex. rekommenderat brev vara _____ tillhanda.

7. Katalogens innehåll

Katalogen innehåller huvudsakligen företag och dess adresser samt telefonnummer. Katalogen är uppdelad i två delar Företagsregistret A-Ö samt Branschregistret. I Företagsregistret publiceras företagen i bokstavsordning A-Ö. I Branschregistret publiceras betalande företag under respektive bransch.

8. Ansvar

_____ avser sig allt ansvar för i katalogen förekommande ofullständighet, oriktighet, ändringar eller uteslutningar som inte kan härledas till Tele & Företagsfakta. Undertecknande av detta avtal ansvarar för att de uppgifter som återsänds till Tele & Företagsfakta är riktiga och inte strider mot lag.

9. Ersättning vid fel

Eventuella reklamationer skall ske skriftligen. Ersättning lämnas i form av rabatterat införande i nästkommande upplaga av Företagsdelen eller valfritt i någon annan publikation eller företagsregister erhållet av Tele & Företagsfakta. Rabatten motsvarar det ursprungliga beloppet. Ersättning utgår inte för indirekt skada. T.ex. förlorad vinst, minskad produktion eller omsättning i rörelse, hinder att uppfylla förpliktelse mot tredje man eller utebliven nytta av avtal.

10. Överlåtelse av avtal

_____ äger rätt att till annat företag överlåta detta avtal.

11. Angående tvist

Tvist angående detta avtal skall avgöras av Stockholms tingsrätt.

12. Allmän information

Katalogens innehåll är baserat på svarsfrekvensen var på vi ej kan garantera katalogens innehåll (antal företag), utseende samt antal tryckta kataloger. Katalogen delas ut kostnadsfritt till de företag som medverkat i katalogens Branschregister. Observera att detta erbjudande endast kan användas för beställning av annons. För mer information eller adressändring ring kundtjänst på telefon:

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Elektroniska

Brå 2017-01-02, anmälda brott efter brottstyp åren 2006-2015 (cit. Brå 2017-01-02):

http://www.bra.se/download/18.22a7170813a0d141d21800062988/1473934896074/10La_anm_10_ar.xls

Lagkommentar: Munukka, Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område 30 §, 2.2

Kausalitetspresumtion. Lexino 2016-11-15. (cit. Munukka 30 §)

Lagkommentar: Munukka, Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område 36 §, Lexino 2016-12-13 (cit. Munukka 36 §)

Lagkommentar: Persson, Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område 1§, Karnov 2016-11-14 (cit. Persson 1 §)

Offentligt tryck

SOU 2015:77 Fakturabedrägerier (cit. SOU 2015:77)

Tryckta källor

Offentligt tryck

Förslag till lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, lag om avbetalningsköp m.m. Isaac Marcus boktryckeri-aktiebolag. 1914. (cit. Förslag)

Prop. 1975/76:81 med förslag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, m.m. (cit. Prop. 1975/76:81)

Litteratur

Adlercreutz, Axel & Gorton, Lars: *Avtalsrätt I*. 13:e upplagan. Juristförlaget i Lund. 2011. (cit. Adlercreutz & Gorton 2011)

Almén, Tore & Eklund, Rudolf: *Lagen om avtal*. 9:e upplagan. Norstedts Juridik AB. 1997. (cit. Almén & Eklund 1997)

Bernitz, Ulf: *Standardavtalsrätt*. 8: upplagan. Norstedts juridik. 2013. (cit. Bernitz 2013)

Dotevall, Rolf & Grönfors, Kurt: *Avtalslagen: En kommentar*. 4:e upplagan. Norstedts Juridik AB. 2010. (cit. Dotevall & Grönfors 2010)

Karlgren, Hjalmar: *Studier i allmän avtalsrätt*. Håkan Ohlssons Boktryckeri. 1935. (cit. Karlgren 1935)

Lehrberg, Bert: *Förutsättningsläran*. Iustus förlag AB. 1989. (cit. Lehrberg 1989)

Strömberg, Alva: *Strömbergs synonymordbok För den som snabbt vill fånga rätta ordet*. Strömbergs Bokförlag. 1995. (cit. Strömberg 1995)

Rättsfallsförteckning

Tingsrätt

FT 19573-09 Stockholms tingsrätt

FT 1700-09 Uppsala tingsrätt

K 2416-12 Aktbilaga 112 Stockholms tingsrätt

FT 6154-13 Södertörns tingsrätt

Hovrätt

FT 7699-03 Svea hovrätt

FT 2586-10 Göta hovrätt

T 6332-12 Svea hovrätt

Högsta domstolen

NJA 1985 s.178